3. cilt- 3. MEKTUBUN BAŞLIĞI VE KONUSU

Üçüncü mektub, Mir Muhibbullah el-Menkiburi'ye yazılmıştır.

Kelime-i tayyibe, lâ ilâhe illallah-ın manasını beyan hakkındadır.

3. MEKTUBUN TERCÜMESİ

Allah'a hamd olsun, selam seçtiği kullarına olsun.

Lâ ilâhe illallah. Allah'tan başka ilah yoktur. Uluhiyyete layık, ma'budiyyeti hak eden hiçbir kimse yoktur, ancak Allah vardır, onun ben-zeri yoktur. Vacibu-l vucuttur, noksanlık alametlerinden münezzehtir, hudus sıfatlarından beridir.

Zilletin, boyun eğmek ve kırıklık halinin kemalinden ibaret olan ibadeti hak etmek, kendinde bütün kemalatlar sabit olan Zat içindir. O'ndan bütün noksanlıklar soyulmuştur. Bütün eşya varlıkta ve varlık tabilerinde ona muhtaçtır. Kendisi ise, hiçbir işte başkasına muhtaç değil-dir. Zararı ve faideyi yaratan O'dur. O'nun izni olmadan hiç kimse, başka-sına zarar ve menfaati ulaştırmaya kadir olamaz.

Şu sayılan kamil sıfatlarla vasıflanan, ancak Allahu tealadır; başka-sında olması layık değildir. Şayet Allah'u teala'dan başkası şu kamil sıfatlarla, ziyade ve noksanlık olmaksızın vasıflansa, bu Allah'u Teala'dan gayrısı olmaz. Zira farklı iki şey, birbirinden ayrıdırlar. Halbuki burda ayrılık yoktur. Şayet farklılıklarını isbat ederek ayrı olduklarına hükmet-sek, noksanlığı lazım gelir ki bu da, ilah olmaya/ma'bud olmaya zıttır.

Bunun izahı; farklılığın hasıl olması için, O'nun için bütün kemalat-ları isbat etmesek, noksan olması lazım gelir. Aynı şekilde bütün noksan-lıkları O'ndan selb etmesek/soyup atmasak, yine

noksan olması lazım gelir. Eğer eşya ona muhtaç değilse, niçin ibadete müstehak olsun ki! Eğer O –kendisi- eşyadan bir şeye, işlerden birinde muhtaç olsa, nakıs olur. Aynı şekilde, eğer faide verici ve zarar verici değilse, ne şeyde eşya ona ihtiyaç duyacak! Bu durumda onların ibadetine, kendisi müstehak olmaz. Eğer birisi, zarar veya faideyi, O'nun izni olmadan eşyaya ulaş-tırsa, o zaman (kendisi) muattal (bir işe yaramaz) olur, ibadete layık olarak kalmaz. Şu sayılan kamil sıfatları cem eden, ancak biri olur, O'nun ortağı yoktur, ibadete layık ancak O'dur, birdir, kahhardır.

Eğer denilirse, şu sıfatlar ile temayüz eden, geride beyan edildiği gibi her ne kadar noksanlığı lazım getirirse, bu, uluhiyyet ve ma'budiyyete zıttır. Lakin şu gayrısı için, başka sıfatların olması mümkündür, öyle ki imtiyaza sebeb olurlar, bu durumda asla noksanlık lazım gelmez. O sıfatların ne olduğunu bilmesek te.

Cevab veririm, şu sıfatlar da ya kamil sıfat olacaktır, ya da noksan sıfatlar olacaktır. Her iki takdire göre zikrettiğimiz sakınca ortaya çıkar. Şu sıfatları bilmesek, onlar nelerdir diye tayin edemesek te, lakin onlar kemal veya noksanlık dairesinden hariç değillerdir. Her iki takdire göre, geride geçtiği gibi noksanlık lazım gelir.

Hak subhanehu ve teala'nın gayrısının ma'budiyyeti hak edeme-mesine bir başka delil şu dur ki; Allah'u Teala bütün eşyanın varlığında zaruri olan şeylere ve varlığın tabilerinin mevcudiyyetinde yeterli olunca, eşyanın faidesi ve zararı Hak subhanehu'ya bağlı olunca, O'ndan gayrısı sırf muattal olur. Asla eşyanın ona ihtiyacı olmaz. Hangi cihetten onun için ibadeti hak etmek olsun! Hangi şey için eşya bizzat ona yönelsin, huzu/huşu ve inkisar üzere olsun!

Şerli kafirler, Hak subhanehu ve teala'nın gayrısına ibadet ederler, yonttukları putlarını kendi zanlarınca ma'bud yaparlar. Zannederler ki onlar, Allah katında kendilerine şefaatçi olacak, onların vesilesi ile Allah'a yakın olacaklar. Ne büyük ahmaklık! Onlar için şefaat mertebesi olduğunu nerden bilmişler, Allah'u teala'nın onlara şefaat için vereceğini nerden bildiler!

Sırf vehimle birini Mevla celle ve alâ'ya ibatette ortak koşmak, mahrumiyyet ve hüsranlığın son derecesidir. İbadet kolay bir iş değil ki her bir taş ve ağaca ibadet edilsin. Her bir aciz, belki ibadet edenden daha aciz olan şey, ibadete müstehak tasavvur edilsin. Zira ibadeti hak etmek, uluhiyyet manası tahakkuk etmeksizin tasavvur edilemez. Kendin-de uluhiyyete salahiyyet olan, ibadete müstehaktır. Değilse müstehak olmaz. Uluhiyyete salahiyyet, varlığın vacib olmasına bağlıdır. Kendinde varlık vacib olmayan, uluhiyyete layık olmaz, ibadete müstehak olmaz.

O kimsenin ahmaklığı ne şiddetlidir ki, Allahu subhanehu'ya varlığı-nın vacib olmasında bir şeyi ortak koşmazlar, bununla beraber, Allah'u teala'ya ibadette ortaklar koşarlar. Bilmezler mi, varlığın vacib olması, ibadeti hak etmenin şartıdır. Varlığının vacib olmasında ortağı olmayınca, ibadeti hak etmesinde de Mevla teala için ortak olmaz.

İbadeti hak etmekte ortak koşmak, varlığının vacib olmasında da ortak koşmayı gerektirir. Şu kelime-i tayyibeyi tekrar ile, varlığının vacib olmasındaki ortakları ve ibadeti hak etmesindeki ortakları da nefyetmek gerekir. Bilkis en mühim olan, kendine en ihtiyaç duyulan ve şu yolda en faideli olan, nebilerin davetine has olan, ibadeti hak etmekte ortağı nefyetmektir. (Onlar üzerine salat ve selam olsun.) Zira nebilerden birinin dinine yapışmayan muhalifler de, akli delillerle vucudun vacib olmasında ortaklığı nefyederler. Vacibu-l vucud'tan bir olandan gayrısını isbat etmez ler. Lakin onlar, ibadeti hak etme muamelesinden gafillerdir. İbadeti hak etmekte ortağı nefyetmekten boş kalmışlardır. Gayra ibadetten çekinmez-ler, manastırlar tamirinden geri durmazlar.

Nebiler, manastırları yıkmışlar, gayrısına ibadetten men etmişlerdir. Şu büyüklerin lisanında müşrik, Hak subhanehu'nun gayrısına ibadette esir olandır. Her ne kadar vucud vucubu ortaklığını nefyettiğini söylese de. Zira onların ihtimamı, Hak subhanehu'nun gayrısına ibadeti nefyet-mekte, amelle ve muamele ile alakalı vucubun vucudu ortaklığını nefyet-meyi gerektirir.

Şu büyüklerin şeriatları ile tahakkuk etmeyen –ki Allahu subhanehu' nun gayrısının ibadeti hak etmesini nefyetmekten haber verir- şirkten halas bulmaz, âfâki ve enfusi ilahlara ibadet şirki şubelerinden kurtara-maz. Zira bu manayı tekeffül eden, nebilerin şeriatlarıdır. Üzerlerine salat ve selam olsun.